

САҢА ОЛХ

№ 15 (12045) • Муус устар 24 күнэ, 2026 сыл, бээтинсэ • 12+

Бу
нүөмэргэ

Улууска — бу күннэргэ

Чурапчыга бэйэни
салайыныы күнүн
бэлиэтээтилэр/2

Оҕону иитии

Оҕону иитии — дьизэ кэргэн,
уопастыба сорууга/3

Кэпсиэхпин баҕарабын

Кэрэ алыптаах эйгэтигэр/4

МУУС УСТАР 27 КҮНЭ — ӨРӨСПҮҮБҮЛҮКЭ КҮНЭ!

Тэттик

Улуус дьаһалтатын нэдиэлэтээҥи планеркатыттан

Бу күннэргэ Чурапчыга ыаллыы Таатта улууттан дэлэгээссийэ сааскы халаан уутун этэнгэ аһарыга бэлэмнэнии чэрчитинэн, быһыттары көрө-истэ, уопут атастаһа кэлэ сырыттылар. Аны күһүн ытыллыахтаах быыбарга бэлэмнэниинэн сибээстээн, нэдиэлэ бастакы күнүттэн ыла, «Биир ньыгыл Россия» партия барыллаан куластааһына саҕаламмытын, куластааһынга кыттааччылар ыам ыйын 29 күнүгэр диэри регистрацияны ааһыахтаахтарын санаттылар. Улуус баһылыгын көбүлээнининэн сылын аайы ытыллар «Бастакы көбөн» куонкурус дьаһала муус устар 20 күнүгэр тахсыбытын, бириһэ 100 ботуруон сэртификэтэ буоларын туһунан этилиннэ.

Барыта 312 тырааныспар бэрэбиэркэлэммит

Полиция отделын сводкатынан, ааспыт нэдиэлэҕэ киирбит 42 сайабылыанньаттан 12 киһи кирэдьиит ылан баран төннөрбөтөх. Бэйэҕэ тийинии - 1, күүһүлээһин - 1, административнай бэрээдэги кэһии - 6, хаһаайыннаах ыт киһини ытырытыгар - 1, итирик сылдыһыга уо.д.а. боротокуоллар толоруллубуттарынан, 312 тырааныспар бэрэбиэркэлэммиттэн 86 боротокуол толоруллубут. Онуоха туһунан, үлэ ытыллар.

Арасыйа композитордарын сойууһугар киирдэ

Чурапчыбыт талааннаах ыччата, пианист, композитор Никифор Яковлев Арасыйа композитордарын сойууһугар киирдэ.

Кини Петр Чайковскай аатынан Москватаабы Судаарыстыбаннай муусука консерваториятын научнай композиторскай факультетын кыһыл дипломуна бүтэрэн, салгыы сахалартан бастакынан консерватория ассистентуратыгар үөрэнэ сылдыар.

Никифорга дойдутун аатын өссө да ааттата турарыгар, айар-изйэр аартыга арыллан иһэригэр баҕарабыт!

Чурапчыга «Библионочь» тэрээһин ыытылынна

Чурапчытаабы архыып-библиотэикэҕэ үгэскэ кубулуйбут «Библионочь» тэрээһин ыытылынна. Быйылгы тэрээһин Норуот сомоҕолоһуутун сылыгар ананна. Итиннээх норуоттар бэрэстэбиитэллэрин кытта истинг көрсүһүү буолла. Киргизияттан төрүттээх урбаанныт Назира Сатыбалдиева уонна Санкт-Петербуртан төрүттээх ОДьКХ үлэһитэ Геннадий Нестеров, Красноярскай кыраайтан Дьэһизей сахата Володя Эспек уонна Кэриэй төрүттээх инн-бии Виссарион, Айгылаан Слепцовтар бэйэлэрин норуоттарын төрүт үгэстэрин туһунан сэхэргээтилэр.

Онтон Розалия Пономарева, араас дойду куукулаларын мунньбут кэллиэксийэтин билиһиннэрдэ. Кини күн бүгүн 75 куукуланы мунньубут.

Салгыы тэрээһин кыттааччыларыгар анаан араас туһалаах маастар-кылаастар ыытылыннылар, атыы-тутуу, «Арасыйа устун айан» быыстапка, хоһоон күрэһэ, көрдөөх оонньуулар, куонкурустар тэрилиннилэр. Нэһилиэк олохтоохторо араас дойду чэйин, бүлүүдэтин амсайан, сынньанан, сэргэхсийэн тарбастылар.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Муус устар
24 күнэ
БЭЭТИНСЭ

Муус устар
25 күнэ
СУБУОТА

Муус устар
26 күнэ
БАСКЫҤАНЫҤА

Муус устар
27 күнэ
БЭНИДИЭННИК

Муус устар
28 күнэ
ОПТУОРУНЬУК

Муус устар
29 күнэ
СЭРЭДЭ

Муус устар
30 күнэ
ЧЭППИЭР

7° -6°

8° -5°

8° -3°

7° -4°

6° -4°

7° -3°

8° -2°

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

Ил Дархан өрөспүүбүлүкэ доруобуйа харыстабылын үлэһиттэрин кытта көрүстэ

Манна ааспыт 5 сыллаагы үлэ түмүктэрин көрдүлөр уонна инники былааннары торумнаатылар. Айсен Николаев медиктэргэ өрөспүүбүлүкэ сайдыытыгар, дьон-сэргэ чэгиэн буолуутугар кылааттарын иһин махталын биллэрдэ.

Ил Дархан көрсүһүүгэ 2030 сылга диэри өрөспүүбүлүкэҕэ киһи олохун орто кээмэйин 80 сааска диэри уһатарга, үрдүк технологиялаах мэдиссиинэни сайыннарарга уонна дойдуга доруобуйа харыстабылыгар 10 бастын эрэгийиэн ахсааныгар киирээргэ улахан соругу туруорда.

«Бүгүнгү кэпсэтиибит доруобуйа харыстабыла эрэ буолбатах, Саха сиригэр инникитин, уон, сүүрбэ, отут сылынан биһиги өрөспүүбүлүкэбитигэр олох хаачыстыбата хайдах буоларын туһунан. Тоҕо диэтэххэ, доруобуйа харыстабыла көннөрү салаа буолбатах, бу судаарыстыба ситиитин биир сүрүн көрдөрүүтэ, киһи олохун уһатар кыага, чөл сылдыһы уонна дьонно тирэҕи биэри буолар. 2021 сыллаахха пандемия кэмигэр мин Доруобуйа уон сылын биллэрбитим. Биһиги онно тиһиктээх уларыйыылары саҥалаабыппыт. Саха сиригэр дьон доруобуйата мэдиссиинэни эрэ буолбакка, сирдээх буолууну, демографияны, өрөспүүбүлүкэ тирэхтээх буолуутун эмиэ көрдөрөр. Бүгүнгү күнү сөптөөх суолу тутуһан иһэбит. Биһиги көннөрү инфраструктураны эрэ сангардыбакка, мэдиссиинэ бастакы сүһүбүн бөһөгөттүбүт, доруобуйа харыстабылын санга моделин акылаатын уурдубут», — диэн эттэ Ил Дархан.

Пилота суох көтөр тэрили Саха сиригэр киэнник туһаныхтара

Ил Дархан ГТРК «Саха» ханаалга «Прямой разговор» биэриигэ кытынна. Кини манна Саха сиригэр кэлэр сылларга ойуур баһаардарын кэтээн көрүүгэ пилота суох көтөр ааллары туһаны былааннарын иһитиннэрдэ. Итинник технологияга көһүү биир сүрүн төрүөтүнэн сөмөлүөтү, бөртөлүөтү көтүтүү улахан ороскуота буолар.

«Кэлэр сылларга биһиги ойуур баһаардарын кэтээн көрүүгэ сөмөлүөттэртэн, бөртөлүөттэртэн пилота суох көтөр аалларга толору көһүөхтээхпит. Билигин дойдуга уонунан чаас устата ыраах сирдэринэн эргийэ көтөр дроннар баар буоллулар», — диэтэ Айсен Николаев.

Ил Дархан Олохтоох салайыныы сэбиэтин мунньаҕын ыытта

Манна сүрүн болжомтону сааскы халаанга уонна ойуур баһаардарыгар бэлэмнэниигэ уурдулар. Айсен Николаев 2026 сыллаагы барылаан сабаҕалааһын гидрологическай усуллубуйа уустугун көрдөрүүн бэлиэтээтэ.

«Сорох сирдэргэ муус халыҥа хас да сыллаах таһымы куоһар. Онон сааскы халаан уутун куттала суох аһарарга, уу кэлэригэр бэлэм буолуохтаахпыт», — диэн эттэ Ил Дархан.

Халаан кэмигэр 17 тыһыынчаттан тахса киһи уонна 3 тыһыынча тизхиникэ, ол иһигэр салгын, уу ааллара үлэлииллэрэ былаанналар. Саха сиригэр 26 улуугар 120-тэн тахса нэһилиэнньэлээх пуун ууга барар кутталлаах. Өрөспүүбүлүкэҕэ гидротехническэй тутуулар туруктарын бэрэбиэркэлээһингэ уонна быстах кэмгэ олоху эбийиэктэрин бэлэмнээһингэ үлэ ытыллар.

Мунньахха биир улахан суолталаах тиэмэнэн ойуур баһаардарын кэмигэр бэлэмнэни буолла. Бэрэбиэркэ түмүгэр, өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн 100-тэн тахса нэһилиэнньэлээх пуунга баһаартан куттал суох буолуутун быраабылаларын кэһииллэри булбуттар. Итини сэргэ киһи дьайытыттан тахсар баһаардар боппуруостарыгар улахан болжомтону уурдулар.

«Өртөөһүн бобуллубутун үрдүнэн бу ыйыты билигин да сытыытык турар. Баһаардар үксүн дьалаҕай туттууттан тахсаллар. Онон сэрэтэр миэрэлэри уонна кэтээн көрүүнү күүһүрдүүххэ наада», — диэн дьаһал биэрдэ Айсен Николаев.

СӨ Ил Дарханын уонна
Бырабыыталыстыбатын пресс-сулууспата.

Чурапчыга бэйэни салайыныы күнүн бэлиэтээтилэр

Улууска — бу күннэргэ. Улуус дьаһалтатын аактабай саалатыгар Олохтоох бэйэни салайыныы күнүн үөрүүлээх быһыыга-майгыга бэлиэтээтилэр

Елена МАКАРИНСКАЯ

Улуус баһылыгын солбуйааччыта, дьаһалта аппаратын салайааччыта Алексей Лобанов, дьокутааттар Сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлэ Яков Оконешников эбэрдэ-лээн туран, наҕараадалары туттардылар.

Ол курдук, СӨ Муниципальной тэриллиилэрин Сэбиэтин Бочуотунай грамотатын Хатылы нэһилиэгин баһылыга Вячеслав Попов, «Муниципальной сулууспа бэтэрээнэ» бэлиэни Бахсыттан Любовь Барашкова, «Оройуонун иннигэр үтүөлэрин иһин» 3-с истиэпэннээх бэлиэни Елена Каженкина, улуус бочуотунай грамотатын Биир кэлим сакаасчыт дириэктэрэ Евгений Попов, «Үтүө суобастаах үлэтин иһин» бэлиэни Хадаартан Марфа Артемьева, административнай хамыһыһа бэрэссэдээтэлэ Виктория Деллохова-Никитина, Чурапчы нэһилиэгин дьаһалтатын исписэлиһэ Владимир Попов ыллылар.

Чурапчы улуунун баһылыгын грамотатынан дьаһалта исписэлиһэ Степан Харитонов, суоппар Дмитрий Дьячковский, баһылык Махталынан исписэлиис Николай Васильев, сэкирэтээр Валентина Кривошапкина, баһылык махтал суругунан дьаһалта исписэлиистэрэ Василена Пахомова, Диодор Диодоров наҕараадаланнылар.

Любовь Барашкова, Бахсытаагы култуура киинин уусуран салайааччыта, муниципальной сулууспа туйгуна:

— 1995 сыллаахха үлэбин саҥалаабытым, уопсайа 28 сыл үлэлээтим. Билигин култуура эйгэтигэр көһөн үлэли-хамсыы сылдыһым. Үлэлээбит кэмнэрбэр аҕыс баһылыгы кытта үлэлэһэн ааспытым. Бастакы баһылыгым Екатерина Сергеева буолар. Оччолорго кини уһууаанга сэбиэдиссэйдиир, мин муусукага уһууааччы этим. Баһылык буолаат, миигин докумуон үлэтигэр үчүгэйин диэн бэлиэти көрөн ыһырыбыта. Эдэр 26-лаах киһи толлорум да буолуо, аккаастаан көрбүтүм, онуоха барытын кыайыан, үөрэниэн диэн ылыннанан,

Виктория Деллохова-Никитина.

Владимир Попов.

Елена Каженкина.

үлэбин саҥалаабытым.

Билигин санаатахха, бары хайысхаларга ылсан үлэлиир эбиппит. Тэһааһыстыбатыгар да, экономикага да, ыаллары да кэрийи, суот-учуот да буоллун. Үлэлээбит кэмнэрбин, баһылыктарбын махталынан ахтабын, истинник саныбын.

Бүгүн «Муниципальной сулууспа бэтэрээнэ» бэлиэни ылан туран, баһылыкпытыгар Иннокентий Барашковка махтанам этэ, киниэхэ ситиһиллээх үлэни баҕарабын.

Ааптар хаартыскаҕа
түһэрмилэрэ.

Оҕону иитии – дьиэ кэргэн, уопсастыба сорууга

Оҕону иитии. Сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолорго ытыллар үлэ туһунан улууспут туһааннаах тэрилтэтин исписэлиистэрэ билиһиннэрэллэр

Наталья СИБИРЯКОВА

Билиһини үүнэн эрэр көлүөнэ биһигиттэн букатын атын, ураты кэмнэ улаатар, иитиллэр.

Аҕыйах уонча сыллааҕыта суоҕабыт төлөпүүн, көмүүтэр диэн билбэккэ улааппыт дьон иллэн кимнэрин бэйэлэрин саастыылаахтарын кытары элбэхтэ оонньоон, кэпсэтэн-сэлэһэн атаарар эбит буоллаҕа, бүтүгүнү оҕо олох кыра эрдэҕиттэн гаджеттары баһылаан улаатар. Биир өттүн аныгы оҕо сайдарыгар туһуламмыт үөрэтэр ситимнэр элбэхтэр эрэри онлайн оонньоолор, араас ис хоһоонноох видеолар уо.д.а. контент оҕо психикатыгар дьайыта бөрүкүтэ суох. Дьиэ кэргэннэ оҕону кытары аһаҕастык кэпсэтии, санааны үлэстии, сахалыы саныры олох аҕыйаата диэтэхпинэ, бука сыспатым буолуо. Сорох төрөппүт үлэтинэн, күннээҕи түбүгүнэн үлүһүйэн, оҕотугар болҕомто уурара аччаан, араас быһыы-майгы тахсыан сөп. Холобур, бу күннэргэ Чурапчыга сокуоннай сааһын ситэ илик уол оҕо сүппүтүн туһунан биллэри аһаҕастык социальнай ситимнэри тилийэ кеттө. Бу туһунан Ис дьыала Чурапчытааҕы отделын сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолор дьыалаларыгар салаатын старшай иниспектэрэ **Кэскил Сивцева:** "2025 сыл түмүгүнэн Чурапчы улууһугар дьиэттэн сокуоннай сааһын туола илик оҕо бэйэ баҕатынан тахсан барыта 1 бэлиэтэммитэ. Ол курдук, эпизекэҕэ сылдьар 17 саастаах кыыс оҕо улахан киһини кытта күүлэйдир, аһы утаҕы амсайар баҕатыттан манньк түгэн тахсыбыта. Бу оҕо биир суукка иһинэн булуллун, РФ ХПК (холоубунай-процессуальнай кодексунан) бэрэбиэркэ барбыта, эпизекэҕэ оҕону иитиһиҕэ ылбыт сокуоннай бэрэстэбиитэл РФ админис-

тративнай кодексун 5.35 ыстатыйатынан эпизитинэскэ тардыллыбыта. Бу оҕо учуоттан 18 сааһын туолан тахсыбыта.

Оттон 2026 сыл саҕаланан, Чурапчы улууһугар сокуоннай сааһын туола илик оҕо дьиэттэн бэйэ баҕатынан тахсан барыта 2 түбэлтэ бэлиэтэннэ. Бу—14 саастаах уол оҕо, орто оскуола 8-с кылааһын үөрэнээччитэ, ийэлээх, аҕалаах. Дьиэ кэргэн иһигэр өйдөспөт буолуу, үөрэнэргэ интэриэс суоҕа, олус үлүһүйэн төлөпүүннэ ыллары, төрөппүт өттүттэн оҕону кытта кэпсэппэт, оҕолорун олохунан интэриһиргээбэт буолуу, ону тэнэ кырыктаах сыһыан бэлиэлэрэ, оҕо бэйэтигэр болҕомто көрдөөһүнэ оҕо дьиэттэн тахсан барар төрүөтүнэн буолаллар",—диэн кылгастык билиһиннэрэр.

Оҕо кырыктаах сыһыан ("жестокое обращение с детьми") диэннэ аһаардас оҕону эчэти, кырбааһын, оҕо төрөппүтүттэн, сокуоннай бэрэстэбиитэлтэн эт-хаан, өй-санаа өттүнэн тутулуктааҕын туһунан, оҕону эрдэҕэһин эрэ киирбэт, өскөтүн төрөппүт оҕотун аһаппат, таһыннарбат, сөптөөх олохтор, үөрэнэр усуллубуйатын тэрийбэт буоллаҕына, эмиэ кырыктаах сыһыаннааһын ааһыллар. Төрөппүт оҕотун ситэри көрбөт, иитиитигэр, үөрэҕэр, доруобуйатыгар эбээһинэһин ситэри толорбот буоллаҕына, олоҕор кутталы үөскэтэр түгэнигэр, РФ Административнай кодексун 5.35 ыстатыйатынан эпизитинэскэ тардыллар, оттон бу дьайылары оҕотугар кырыктаахтык сыһыаннаһыны кытта онорбут буоллаҕына, РФ холоубунай кодексун 156-с ыстатыйатынан эпизитинэскэ тардыллыан сөп.

Ол курдук, улууспутугар дьиэ-уокка төрөппүт өттүттэн оҕо кырыктаах сыһыантан холоубунай буруйу оноруу 2024, 2025 сылларга бэлиэтэмэтэх эрэри, 2024 сылга 1 тө-

рөппүккэ холоубунай дьыаланы аккаастыыр туһунан уураах тахсыбыт, бу төрөппүт учуокка ылыллан, иитии-өйдөтүү үлэтэ ытыллыбыт, дьиэ кэргэн кытта профилактика уорганнарынан үлэ барбыт, билигин учуоттан уһуллан оҕотун кытта этэннэ олохтор.

"Оттон 2026 сылга оннук 2 төрөппүккэ бэрэбиэркэ барда, 1 төрөппүккэ холоубунай дьыаланы аккаастыыр туһунан уураах тахсыбыта, бу дьиэ кэргэн учуокка ылыллан профилактика уорганнарынан үлэ бара турар. 1 төрөппүккэ РФ ХПК (холоубунай-процессуальнай кодексунан) бэрэбиэркэ бара турар",—диэр **Кэскил Иннокентьевна.**

Манньк төрөппүттэри кытта Ис дьыала уорганын участковайдар, ПДН иниспектэрдэрэ эрэ буолбакка, профилактика уорганнара улуустааҕы сокуоннай саастарын туола илик оҕолор дьыалаларын көрөр уонна кинилэр бырааптарын көмүскүүр хамыһыһа дьаһалларыгар олохуран уонна тустаах тэрилтэлэр компетенцияларынан оһоһулар. Үүнэр көлүөнэ ортотугар буруйу оноруу утары үлэҕэ профилактика, биллэн турар, олус улахан оруолу ылар. Манна төрөппүт, үөрэҕири управлениета, оскуолалар, эбии үөрэхтэһин кыһалара, ИДМ Чурапчытааҕы отделын сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолор дьыалаларыгар отдела, улуустааҕы хамыһыһа, социальнай-реабилитационнай уонна психологическай киин, улуустааҕы эпизекэ уонна попечительство отдела уо.д.а. тустаах тэрилтэлэр бүтүүн систиэмэлээх үлэни ыталлар.

Сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолору, төрөппүттэри ИДМ учуокка ылан иитии-өйдөтүү үлэтэ ытыллар, олохтор дьыалларын кэрийэн бэрэбиэркэ, официальной сэрэтиилэри туттары, иитэр-өйдөтөр кэпсэтиилэри ытыты, үлэни булууга,

оҕолорун сайынҕы лааҕырынан хааччыйыга көмөлөһүү, араас тэрээһиннэ кыттыыларына хааччыйы, олохтор усулуобуйаларын көрүү, араас акциялары, операциялары сүрүннээн ытыты о.д.а. үлэ буолар. Биллэн турар, бу барыта туһааннаах тэрилтэлэри кытта бииргэ үлэлэһииттэн тахсар.

Ол курдук, улууспутугар СӨ ыччат дьыалаларыгар уонна социальнай коммуникацияларга министиэристибэтин иһинэн үлэлиир "Дьиэ кэргэн уонна ыччат социальнай-психологическай өйбүлүн киинин" Чурапчытааҕы филиала араас хайысханан былааннаах үлэни күүскэ ылар. Оскуолалары, туһааннаах тэрилтэлэри кытары биир ситимнээх үлэлэрин таһынан биирдирдээн дьонго эмиэ көмөлөһөллөр. Холобур, эдэр төрөппүттэр, оскуоланы сана бүтэрэн устудьуоннуу барбыт ыччаттар, ийэ буоларга бэлэмнэ сылдьар кыргыттар, анал байыаннай дьайы кыттыылаахтара уонна дьиэ кэргэттэрэ, сыһа быһыыланан хайыыга түбэһэн баран төннүбүт дьон, үлэтэ суох хаалбыттар, аһаардас төрөппүттэр, оҕолор, чугас дьонун сүтэрбит киһи уо.д.а. кыһалалаах боппуруостарын быһааралларыгар төһүү күүс буолаллар. Аныгы олох сизиринэн, бу киин исписэлиистэрэ **Виктория Борисова, Надежда Попова** психологическай инструментарий туһунан, дьон кыһалатын чэлчэтэргэ, эрдэҕэрин аччатарга дьулуһаллар. Надежда Никифорова: "Саамай көмүскэлэ суох, нууччалыы эттэххэ, "уязвимый" аранганан, биллэн турар, сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолор буолаллар. Билиһини уустук кэмнэ киһи барыта кыһарыйтарар, санаарҕыыр, долгуйар буолуохтаах, ол оҕо эмиэ бэриллэр. Санааларын аһаҕастык эпизит, төрөппүттэрин кытта түптээн кэпсэппэт, төлөпүүннэриттэн аһары тутулуктаах оҕолор бэйэлэригэр

олус бүгэн, психика өттүнэн эмиэ сүрдээх чараас, кэбирэх буолаллар. Биһиги төһө кыалларынан оскуолалары кытары эмиэ үлэлэһэбит",—диэн билиһиннэрэр.

Илэ бэйэлэринэн кэлэн кыһалаларын сатаан аһыллан кэпсээбэт дьонго, эдэр ыччакка босхо анонимнай **8-800-100-35-50 нүөмэрдээх "телефон доверия"** үлэлиирин бэлиэтиир тоһоостоох. Манна эрийэн эмиэ психологическай көмөнү сахалы да, нууччалы да тылынан ылыахха сөп.

РФ ХК 20-с ыстатыйатыгар олохуран, оҕолор холоубунай буруйга 16 саастарыттан эпизитириллэр, оттон ыраахан уонна ыар буруйу онорууга—14 саастарыттан. Манньк саастарын ситэ илик оҕолор буруйу онордохторуна, холоубунай эпизити нэскэ тардыллыбаттар эрээр улуустааҕы сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолор дьыаларын көрөр хамыһыһа үлэллэр, учуокка туруоруллун иитэр-өйдөтөр үлэ барар.

Административнай буруйга сокуоннай сааһын ситэ илик оҕо 16 сааһыттан эпизитиир, үксүн суолга бырааба суох тырааныспары ытан эпизитинэскэ тардылаллар. Саастарын ситэ илик оҕолор үксүн бытархай малы-салы уоруу, эти-сиини эчэти курдук буруйдары онороллор.

Онон оҕону аһаардас иитэр-үөрэтэр тэрилтэлэргэ эрэ сэлээннээбэккэ, иитии, бастатан туран, дьиэ кэргэнтэн саҕаланарын өйдөөн, эпизитинэстэхтик сыһыаннаһан, оҕолорбутугар болҕомто ууруохтаахпыт. Дьиэ кэргэннэ саамай сүрүн таптал, өйдөһүү, өйөһүү баар буолуохтаах. Тапталга иитиллэн улааппыт оҕо олохтор тирэхтээх, бэйэтигэр эрэллээх буолар, мөкү быһыыны-майгыны утарар. Онон оҕолорбутугар төһө кыалларынан оннук үтө, сырдык, иһирэх эйгэни тэрийэ сатыахтаахпыт.

Видеоу
бу сизгэнэ
киирэн
көрүң

Үтүө холобур. Сырдыгы саҕар, үтүөнү түстүүр култуура үлэһиттэрэ

Анал бойобуой дьайыга сылдьар биир дойдулаахтарбытыгар матырыйаалнай көмөнү онорор үтүө суобастаах дьаһалга И.Н. Винокуров аатынан "Айылгы" оройуоннааҕы норуот айымньытын дьиэтэ ааспыт 2025 сыл түмүгүнэн 928600 мөһөөх солкуобайы, 2026 сылга күн бүгүн 806320 солкуобайы онорон таһаарар тэрээһиннэргэ киирбит үбү бүтүүнүн көмө быһыытынан онорон олохтор.

Билиһини кэмнэ олохпут төһө да улахан уустуктардаах буоллар, дьону-сэргэни түмэр оройуонмут биир улахан тэрилтэ— "Айылгы" ОНАДь сыл устата араас хабааннаах ытар, тэрийэр дьаһаллары, киһи хараҕа туолар талааннаах маастардар быыстапкаларыттан саҕалаан, кэнсирдэргэ тийэ, дьон өйүгэр-сүрүгэр туох эрэ интэриһинэйи, кэрэни, сырдыгы саҕар сыаллаах-соруктаах күннэтэ айымньылаахтык үлэлиир. Үөһэ сырдаппыт көмө быһыытынан барбыт үп бүтүүнэ "Айылгыга" ытыллар төлөбүрдээх тэрээһиннэргэ киллэрсит хас

биирдии күндү көрөөччү үтүө дьыалаҕа киллэрсит кылаата буолар! Салгыы 2026 сыл устатыгар былааннанан ытыллар тэрээһиннэртэн киирэр үп 50%-на анал байыаннай дьайыга сылдьар буйуттарга көмө быһыытынан барара бигэргэнэн турар.

Итинтэн сиэттэрэн, биир дойдулаахтарбытыгар туһааннаах барҕа махталбытын тирдэбит! И.Н. Винокуров аатынан Оройуоннааҕы "Айылгы" норуот айымньытын дьиэтэ эһигини куруук үөрэ көрсөр!

Элеонора Дьяконова.

Кэрэ алыптаах эйгэтигэр

Кэпсиэхпин баҕарабын. Агафья Никитина — өбүгэ үгэһин тарҕатар талааннаах норуот маастара

Мин бүгүн кэпсиир киһим удьуортан бэриллбит дьобурдаах иистэннээн, өбүгэ үгэһин тарҕатыыга үлэлиир биир талааннаах маастарбыт — Агафья Николаевна Никитина. Кинини кытта кэпсэтэххэ, киһи хайдах үтүөсэ талаһара, кэрэни кэрэхсиирэ үрдүүргэ дылы.

"Дүкээбил дьиримни умайар дойдута — мин дойдум Усуйаана" Агафья Николаевна ыраах хоту дойдуга, каллаанна хар-баспыт хайалардаах Усуйаана оройуонугар Силээннээх диэн нэһилиэккэ төрөөбүтэ. Кини кыратыгар Усуйаана, Эбээн-Бытантай, Үөһээ-Дьяаны бары биир улуус этилэр. Төрөппүттэрэ — колхуос, сопхуос үлэһиттэрэ: ийэтэ Мария Владимировна Лебедева — "Бочуот Знага" уордьаннаах ыанньыксыт, аҕата Николай Григорьевич Лебедев үйэтин тухары сылгыһыт, сорсуннаах булчут буолан элбэх оҕолоох дьиз кэргэнин аһатаратангынарара. Оччолорго почтаны, аһы-үөлү, табаары барыта табанан, сылгынан дьаамынан таһаллара. Николай Григорьевич айаны-сырыны кыайар буолан Үөһээ Дьяангыттан, Эһэ Хайаттан элбэхтик Дьяангы хайаларын туораан, ол кытаанах айанга сылдьара. Оттон ийэлэрэ Мария Владимировна үлэһит быһыытынан дойдутугар киэнник биллэрэ, улахан аптарытыаттаах дьахтар этэ. Эдэр эрдэвиттэн барытыгар бастакы: бастакы хомсомуол, бастакы дьокутаат. Кини туһунан ол кэмнэргэ хаһыакка ыстатыйа тахсыбыта. Биир биллэр чакчынан — оройуон киинин Депутатскайы кини чизнигэр ааттабыттары буолар. Ол туһунан Агафья Николаевна манньк кэпсиир:

"Аан бастаан бириискэ аһылларыгар сири аатынан Ойуун Уңуохтаах диэн эбит. Биһиги ийэбит ыанньыксыт уонна өссө икки киһи — табаһыт уонна сылгыһыт Силээннээхтэн дьокутаат буолан тийбиттэр. Көрсүһүү оҕорбуттар. Онно бу бастакы дьокутаат дьахтар кэлбитинэн, бөһүөлөкпитин "Депутатка" диэн ааттыабын диэбиттэр. Онтон кэлин уларытан Депутатскай диэн буолбут. Депутатскай бастакы дьахтар дьокутаата диэн хаартыската болуоссакка баар буолар этэ. Дойдугар Силээннээх бастакы уотунан барар станция (электростанция) туттарбыт, аан бастакы улахан "Сотка" диэн хаар астарар тыраахтары аҕалтарбыт". Бииргэ төрөөбүттэр — ахсылар, Агафья — бэһис оҕо. Улахан дьиз кэргэн кэтэх хаһаайыстыбаларыгар сылгы да, ына да, таба да баара. Онно оҕолор бары кыра эрдэхтэриттэн үлэлээн улаппыттары. "Убайдарым бары үөрэхтээх дьон: ким учуутал, ким прораб,

ким хайа инженерэ, ким зоотехник, эдьийим — повар, балтым — бухгалтер, кыра быраатым ыраах айан суоппара."

Агаша ахсыс кылааһы дойдутугар Силээннээх оскуолатыгар бүтэрбитэ. Онтон оҕолор ким Хаһааччыга, муора кытытыгар, ким Үөһээ Дьяангыга салгыы үөрэнэ барбыттары. Улахан убайа Үөһээ Дьяангыга, Сайдыгыга учууталлыыра, онон Агаша тохсус кылааска кинизхэ үөрэнэ барбыта. 1969 сыллаахха убайын оройуоннаағы хомсомуол сэкирэтээринэн анаабыттары. Оройуон киинигэр Баатаҕайга кэспүттэрэ. "Онно барыстабым дии. Оччолорго оскуола барыта нууччалыы тыллаах. Мин "нуучча оскуолатыгар үөрэнэ барбаппын" диэтим. Убайым "Дьокускайга культпросвет училищега биир льготнай миэстэ кэлбитэ, дирижерскай — хоровой отделениега, онно бараһын дуо?" — диэтэ."

Оччолорго Саха сиригэр соҕурууттан элбэх учуутал, быраас кэлэн үлэлиллэрэ. Сайдыгыга үөрэнэ сырыттабына, оскуолага биир нуучча киһитэ кэлэн хор тэрийбитэ, Агаша онно сылдьара. Учууталлара хорга "Бухенвальдский набат" үөрэппитэ. Ис хоһоонун оҕоҕо тийэр гына быһааран бизрбитэ. Убайа хору салайара. Көбүс-көнөтүк туттан туран дирижердуура. Бу барыта Агашага хоровой ырыага интэриһи үөскөтүтэ. Верхоянскый куоратыгар баран, бары эксэммэнэрин үчүгэйдик туттаран үөрэххэ кирибитэ.

ДЬОКУУСКАЙГА ИДЭ ЫЛА

Хоту улуустарга оччоттон-баччага диэри сөмөлүөтүнэн эрэ сырыы баар, халлаан туруга мөлтөх буоллар, эрэ сөмөлүөт көппөт. Күһүн Агаша сэттэ күн пуорка хаайтаран, Дьокускайга кэлбитэ. "Бэйэм да эксэммэн туттарбыт киһи быһыытынан, үөрэххэ кирибит курдук сананан, соччо ыксаабаппын. Кэлбитим — оҕолор бары быраактыкага Чурапчыга барбыттар, мин эрэ хаалбыппын. "Хайдах баччаанна диэри льготнай миэстэ ылан баран кэлбэккинэй, хойу-туугун", — диэн училищеге завуһа, бастаан, мөхтө. Эрдэ уопсай үөрэх эксэммэнэрин үчүгэйдик туттарбытым. Биир нуучча преподавателигэр соботоҕун эксэммэн туттардым. Слухпун, ритмикабын бэрэбизкэлээтэ, ыллаатта. Аан бастаан фортепиано диэн инструмены онно көрдүм. Аны сахалыы билбэтэ буолуо диэн нуучча норуодунай ырыатын ыллаатым. Наһаа үрдүктүк ыллаан кэбистим. "Подмосковные вечера" ырыаны билэбин дуо?" — диэн ыйытта. Ону ыллаатым. "Ну, ладно, поете неважно, но слух отменный" — диэтэ. Иннэ гынан кириэн хааллым. Сарсынны күнүгэр,

оҕолорбун экирэтэн, Чурапчы Хатылытыгар быраактыкага бардым. Дьылҕа хаан син биир Чурапчыга тарда турар эбит."

Ити курдук, 1969 сыллаахха культпросвет училище хоровой — дирижерскай отделениегыгар үөрэххэ кирибитэ. Талан ылбыт идэтигэр Агафья умсугуйан туран үчүгэйдик үөрэммитэ. Елизавета Степановна Попова, Антон Вансенович Те, Нелли Анатольевна Зайцева курдук идэлэригэр бэриинилээх, үчүгэй учууталларга үөрэммитэ. Бүтэрэр сылларыгар быраактыкага Чурапчыга ыппыттары. Сыланна кулуупка сэттиэ буолан кэлбиттэрэ. "Оччолорго суол куһаҥан бөҕө, бадараанна батылла-батылла, массынанан икки күн айаннаан кэлибит. Биир ый үчүгэй баҕайытык быраактыкабытын бардыбыт. Егор Николаевич Новгородов — дирижктэр, Розалия Егоровна Макарова — уус-уран салайааччы, Марфа Николаевна Дьячковская — билэтиэкэр, Мария Николаевна Дьяконова — техүлэһит. Мин Сыланы олус сөбүлээтим. Өссө кулууп таһыгар туран эрэ балыһа алааһын диэки ыйан баран манньк диэбит үһүбүн: "Манна үлэлии кэлиэбим, ол онно дьиз туттуоҕум", — диэбиппин. Бэйэм өйдөөбөппүн, кэлин дьон кэпсииллэр. Оччолорго култуура отделын салайааччыта А.А.Сивцев этэ. Барыбытын Чурапчыга ынгыран кэпсэттэ, ханнык идэҕэ үөрэнэрибитин, хантан сылдьарбытын биллэстэ. Мин Үөһээ Дьяангыбын диэбиппэр, өрө көрө түстэ: "Эн Лебедевтер балтыларынаһын дуо?" — диэтэ. Улахан убайбын Григорийы билэр, бииргэ үлэлээбиттэр. Убайым — сэбиэт, кини — рабочком эбит. "Григорий балта буоллаххына, манна үлэлии кэл, хоту барыахтааһар манна кэлэрин быдан ордук буолуо", — диэтэ.

Судаарыстыбаннай эксэммэнэри туттаран, үөрөхпитин бүтэрэн, ким ханна үлэлии барарын анааһын (распределение) буолла. Мин кирибитим — арай, Афанасий Алексеевич олоһор эбит: "Лебедева Чурапчыга барар", — диэтэ. Мин тугу да сангарбакка хааллым. "Чурапчыга барар" диэн суруйан кэбистилэр. Онно дьылҕам быһаарыллан бүттэ. Оройуонна биир ый үлэлээбиппин кэннэ, Сыланна тахсаһын диэтилэр. Үөрүүнү кытта таһыстабым дии."

СЫЛАННА КУЛУУРА ЭЙГЭТИГЭР — АЙЫМНЫЛЛААХ ҮЛЭ ҮӨБҮГЭР

Ити курдук, Агафья Николаевна 1971 сыллаахха Сылан кулуубугар уус-уран салайааччынан ананан үлэлии кэлбитэ. Кини хара маннайгыттан кулууп үлэтин ымпыгын-чым-

пыгын билэр уопуттаах дьонго түбөспүтэ, кинилэр саҥа үлэтин саҕалыыр эдэр кыска мааны майгыларынан, үлэҕэ бэриинилээхтэринэн, билиилэринэн үтүө холобур, көмө буолбуттары, кинилэртэн элбэххэ үөрэммитэ. "Егор Николаевич Новгородов дьону кытта уопсай тылы булан, кулууп үлэтин тула элбэх киһини түмэрэ. Кулууппут базата ханыгырыгар кыһаллан үлэлиирэ. Егор Николаевич режиссер идэлээх буолан, улахан испэктээктэри, сыанкалары туруоран, элбэх киһини тардара. Сүрүн оруолларга Николай Никитин, Егор Новгородов, Татьяна Ноева, Татьяна Арепина, Николай Пермяков, Иннокентий Левин, Клара Макарова, Анна Яковлева, Петр Гаврильевич Макаров у.д.а. оонньууллара, Артыыстарбыт улахан артыыстартан итэҕэһэ суох оонньоон, дьон-сэргэ сэнээриитин ылаллара. Ол курдук, "Туундара тулуга", "Күөрэгэй", "Наара суох" у.д.а. испэктээктэри туруорбута. Оройуонна бастыы сылдыбыттары.

Бастаан кэлэн баран, Розалия Егоровна Макаровалаахха олоһорбут. Балтыбын Августаны, саҥа оскуоланы бүтэрбит кыһы, илдьэ кэлбитим. Розалия Егоровна ким ыллырын, үгүлүүрүн, ким хоһоон ааһарын, сыанкага оонньуурун сүрдээх үчүгэйдик кэпсиир, ыйан бизрэр, сүбэлиир — амалыыр. Быраактыкага кэлэ сылдьан, ыччаттары кытта билсэн бардаһым дии. Ол иһин үлэбин саҕалыырбар үчүгэй этэ. Оччолорго кулуупка икки эрэ үлэһит баар: Егор Николаевич — дирижктэр, оттон мин — уус-уран салайааччыбын. Кэнсиэргэ бэлэмнэнэрибитигэр, бастаан, испиһэк оҕоробут. Төлөпүүн диэн аһыах ыалга баара дуу, биһиги испиһэкпитин үлэлэстэн баран ыаллары кэрийэ сылдьан илии баттатабыт Сохтор, биллэн туран, аккаастаналлар, ону "кыттыбат" диэн суруйан кэбиһэбит. Ол гынан баран хаста да эттэхпитинэ, ылыннан кытталлара. Оччолорго олох киһинэ, ыччат сынньанар сирэ — кулууп. Киһи барыта кулуупка сылдьар, киһиҕэ кэллэр, эдэр ыччакка субуота аайы таансы. Мин баһылаабыт идэбинэн нэһилиэккэ хуор тэрийэргэ ылсыбытынан барбытым. Бастакы кэлбит сылбар фольклор бэстибээлэ буолбута. Марк Жирков "Төрөөбүт дойду туһунан" ырыаны хуорга бэлэмнээтим. Онно бары сахалыы танас тиктэрдит уонна дьонтон үрүт көмүс түгэхтээх ытарҕалары хомуйдубут, сорох кыргыттар кулгаахтарыгар үүтэ суох буоллаһа, ону ылан кулгаахтарыгар иилэн кэбистибит. Ол курдук хуордаан бастаатыбыт. Өссө дьахталларга "Киһиһэнни ырыаны" аккапелла ыллалан дипломант буоллу-

бут. Аан бастаан талан ылбыт идэбинэн хоровик быһыытынан ситиһим — ол этэ, инники үлэлиирбэр эрэли үөскөтүтэ, бастакы ситиһии хаһан да умнуллубат үтүө өйдөбүл буолар. Нөҕүө сылыгар сопхуонунан, сайын ыһыах саҕана кэнсиэргэ күрэхтэһии буолбута. Биһиги "Субуруускай" сопхуоска кирибит, сопхуос киһинэ — Хатылы. Мин Кытаанахха тийиэн, хуор бэлэмниибин. Онтон Хатылыга бары тыраахтарынан тиэллэн тийиэн кэнсиэрдээтибит. Бастакы буолан байаан ыллыбыт. Онтон ыла, оройуонна ытыттылар бэстибээллэргэ ситиһилээхтик кыттан, үгүстүк лауреат, дипломант буолбуппут.

Урут манньк диэн балаһыанһа баара — кулууп үлэһитэ бэстибээлгэ, кэнсиэрдэргэ үс нүөмэртэн ордукка кыттар буоллаһына, кини мөлтөх үлэһит диэн. Кини дьону түмэн кытыннарыахтаах, дьон талаанын таһаарыахтаах. Дьэ, биһиги, кулууп үлэһиттэрэ, нэһилиэккэ биир эмэ саҥа исписэлиис, учуутал кэллээһинэ, кинини кэтибит-маньыбыт, көрөбүт-истэбит. Ыллыыра буолуо дуо диэн куолаһын истэһин, хаама-ра үчүгэй, чэпчэк буоллаһына үгүлүүрөн сөп эбит диигин. Учууталлар сүрдээһин кытталлара, зонанан үлэ күүскэ барара, учаастактар көхтөөхтүк кытталлара. Улахан Күөлтэн Григорий Макарап (Колхуостаах), Түөйэттэн Иннокентий Горохов тыраахтардарын сыарҕатыгар эрэпэтииссийэҕэ, кэнсиэрдэргэ кыттар дьоннорун тизийэн, тулууптарын бүрүнэн тизийэн кэллэллэрэ. Иккиэн да актыбыыс бөҕөлөрө.

Николай Яковлев ыччаттары түмэн, Сыланна бастакы ВИА тэриллэригэр күүскэ дьарыктаммыта. Бастаан, улахан туохпут да суоҕа, саатар усилитель да суоҕа. Уолаттарга ритм, бас гитара баара. Мин Чурапчыга кириэ сырыттаһына, арай, "Универмаг"-ка соло гитара атыыга турар эбит. Ымсырдым аҕай, харчы төлөөн уурдардым. Саас быстарыкка, бадараанна сатылыы-сатылыы кириэн, ол гитарабын сүгэн тахсыбытым. Синтезаторы "Дмитрий Поповтаах эргэлэрин атылыһыллар үһү" диэн истэн, онтон ыллыбыт. Ол курдук, ВИА-быт тэриллэн, ыччаттар ортолоругар улахан сэнээриини ылбыта, оройуон нэһилиэктеринэн, Тааттанан, Ус Алдананан гастрольга элбэхтэ сылдыбыһпыт. Бастакы ВИА-га салайааччы Николай Яковлев этэ, гитарага Сергей Дьячковскай, Никита Макаров оонньообуттары, ударнайга Григорий Пудов олоһордо. Бэйэлэрэ ыллыыллара.

Наталья Захарова.

Салгыыта бэчээттэннэ.

Тэрилтэбитин төрүттэспит, киэн туттар киһибит

Үлэ чулуулар. Чурапчыга орто, үрдүк анал үөрэхтээһин сайдыытын бастакынан төрүттэспит кэллиэгэбит Клара Попова туһунан сырдатабыт

Биһиги улууспутугар Чурапчытааҕы аграрнай-техникэ кэй колледжка уонна тыа сиригэр бастакынан аһыллыбыт Чурапчытааҕы спорт уонна физическэй култуура институтугар анал идэлэргэ үөрэнэн, элбэх устудьуон үлэ миэстэтин булуна, олохун суолун онгоһунна, олоххо тирэбин булуна.

Бу тэрилтэлэр Чурапчы улуугар аан маннай тэриллэн, сайдан-үүнэн тахсыларыгар олук уурсубут, устуоруйаҕа хаалар кылаатын киллэрсибит Арасыйа федерациятын орто анал үөрэхтээһинин Бочуоттаах үлэһитэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин орто анал үөрэхтээһинин туйгуна, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэхтээһинин систимэтин Бочуоттаах бэтэрээнэ Клара Ивановна Попова туһунан ааҕааччыларбытыгар сырдатарга сананыбыт.

Клара Ивановна Дьокуускайдааҕы кооперативнай техникумна буҕаалтыр идэтин баһылаан, аан бастаан, Чурапчытааҕы потребительскай буҕаалтырынан, Мындааайытааҕы сельпо филиалыгар кылаабынай буҕаалтырынан, онтон 1992 сыллаахха Болугурдааҕы олохтоох дьаһалта кылаабынай буҕаалтырынан ананан үлэлиир. Бу кэмнэргэ кини таһаарыылаах үлэтин-хамнаһын бэлиэтии көрөн, 1998 сыллаахха Михаил Дмитриевич Гуляев ыңгырытынан, Дьокуускайдааҕы педагогическай училище Чурапчытааҕы филиалыгар кылаабынай буҕаалтырынан ананан үлэҕэ киирэр. Ол кэмнэргэ тыа сиригэр орто анал үөрэхтээһин аан бастаан Чурапчыга аһылларыгар улахан үлэни көрсөн, Дьокуускайдааҕы педагогическай училище филиала аһыллар. Онтон биир сыл иһигэр үгүс үлэни көрсөн, Чурапчытааҕы Дмитрий Петрович Коркин аатынан өрөспүүбүлүкэтээҕи спортивнай интерниэт училище базатыгар 1999 сыллаахха Чурапчытааҕы судаарыстыбаннай физкултуура уонна спорт институтун тэри-

йэллэр. Саҥа аһыллар тэрилтэ бүддьүөтүн, штатнай расписаниятын, финансовай-хаһаайыстыбаннай чааһын үлэтин Клара Ивановна ылынан, түүннэри-күнүстэри түбүктээх, сыралаах үлэни көрсөр. Ол курдук Саха Өрөспүүбүлүкэтин орто анал үөрэхтээһинин уонна наукаҕа Департаменын, СӨ үп министриэтибэтин көңүлүн ылан, тыа сиригэр аан бастакытын институт аана арыллар.

Ол кэмнэргэ биіргэ үлэлэспит үлээннээҕэ Изабелла Собакина үлэлэспит-хамсаабыт кэмнэрин туһунан манньк ахтар-саныыр: “1998 сыллаахха буҕаалтыр идэтин бүтэрэн, Чурапчытааҕы спортивнай оскуолаҕа үлэбин саҕалаабыппын билигин да истинник саныыбын. Ол кэмнэ миигин үлэ ымпыгар-чымпыгар уһуйбут, идэлээх киһи быһыытынан өйөөбүт дьоммор – Клара Ивановна уонна Николай Ефремович Поповтарга махталым мунура суох. Клара Ивановна салалтатынан үлэлээн, сыппараны сыымайдааһын, хамнаһы ааҕы, отчуот оноруу, докумуоннары сааһылааһын курдук идэ үөрүйэхтэригэр үөрэмиппин, элбэҕи билбиппин билигин да махтана, киэн тутта ахтабын”.

2000 сыл, балаҕан ыйыгар Чурапчытааҕы гимназия дириэктэрэ Альбина Степановна Иустинова ыңгырытынан, Клара Ивановна кылаабынай буҕаалтырынан үлэли кэлби-

тэ. Ити кэмнэ Чурапчытааҕы гимназия базатыгар Дьокуускайдааҕы судаарыстыбаннай университет иһинэн колледж филиалын аһы үлэтэ саҕаламмыта. Эдэр ыччаты бырамысыланнай идэлэргэ үөрэтэр, саҥа хайысхалары тобулар үлэлэр барбытара. Ол түмүгэр ыччаты тутуу, электротехника, электромеханика, горнай технологиялар идэлэригэр үөрэтэр кыахтаналлар. Онно колледж бүддьүөтүн сметатын ороскуотун, дохуотун ааҕы, нолуугу ааҕы отчуоттара, штатнай үлэһиттэр расписанияларын, тэрилтэни матырыйаалынай-техническэй өттүнэн ханатыы үбүлээһинин суоттааһын, булу-талыы барыта кылаабынай буҕаалтыр эппиэтинэһигэр сүгүллэрэ.

Ити курдук биіргэ ситимнээх үлэни ыытан, 2005 сыллаахха Чурапчытааҕы колледж үлэтин саҕалыыр. «Монтаж эксплуатация оборудования и систем газоснабжения», «Теплоснабжение и теплотехническое оборудование», «Менеджмент», «Бухгалтерский учет в государственных учреждениях» курдук эбии саҥа идэлэр киирэн, тыа сиригэр ыччата ыраах барбакка, дойдутугар орто анал идэлээх исписэлиис буолан тахсалара ситиһиллбитэ.

Клара Ивановна билиитин ханатан, кэлин үрдүк категориялаах преподаватель быһыы-

тынан 2005 сылтан 2018 сылга диэри колледжка киэн билиитин, уопутун үлэстэн, бүддьүөт тэрилтэлэригэр бухгалтерский учет, менеджмент предметтэрин устудьуоннарга үөрэтэр. Маны таһынан устудьуоннар дипломнаах үлэлэригэр научнай салайааччынан үлэлиир. Ити кэмнэртэн 200-тэн тахса саҥа буҕаалтыр, менеджмент идэни баһылаабыт эдэр исписэлиистэр үөрэнэн тахсан, өрөспүүбүлүкэ араас муннуктарыгар үлэли-хамсы сылдьаллар.

Кини 2019 сыллаахха Чурапчытааҕы колледжка Одьулууннааҕы аграрнай-техникум холбоһуутугар улахан кылааты киллэрсэр. Кэлинги сылларга Клара Ивановна Чурапчытааҕы аграрнай-техническэй колледжка идэни биэрэр эбии үөрэхтээһин отделыгар мето-

диһынан уонна Бухгалтерскай учуот эбии куурустарыгар преподавателлиир.

Ити курдук, Чурапчы улуугар орто уонна үрдүк анал үөрэхтээһин төрүттэниитигэр, сайдыытыгар дьолун кылаатын киллэрсибит, элбэх эдэр ыччакка саҥа идэлэри баһылыыларыгар кэскиллээх олугу түстэспит дьоммут биһиэхэ үтүө холобур буолаллар. Кинилэртэн биірдрэ – Клара Ивановна өр сылларга идэҕэ бэриниилээхтик, эппиэтинэстээхтик үлэлиир, ылсыбыт дьыалатын тиһэбэр тиэрдэр, элбэх исписэлиистэри иитэн таһаарар, профессиональной уопутун үлэлэстэр биір ытыктанар, киэн туттар кэллиэгэбит буолар.

Нарьяна Бурцева.

Болбойун!

Баһаартан кутталлаах сезон саҕаламмытынан, россельхознадзор управлениета сэрэтэр

Россельхознадзор Амур уобалаһын уонна Саха сиригээҕи Управлениета, хаар уулунна да, баһаартан кутталлаах сезон саҕаламмытынан аабылларын, онон сири туһанааччыларга уонна хаһаайыстыбаннай субъектарга баһаартан сэрэхтээх буолуу дьаһалларын тутуһалларыгар уонна тыа

хаһаайыстыбатын сирдэрин сөптөөхтүк туһанаахтарын туһунан сэрэтэр.

Тыа хаһаайыстыбатыгар аһаарыт сир учаастактарыгар сэттиэһэ, хаппыт мас лабааларын, ону тэнгэ бөбү уматы – «Баһаартан куттал суох буолуутун туһунан» федеральнай сокуону кэһи

буолар. Ону тутуспатах дьон административнай миэрэҕэ тардылаллар. Санатан эттэххэ, сааскы өртөөһүн, хонтуруолга тутулуубакка, ойуурга улахан баһаар туруутун төрүөтүнэн буолар.

Россельхознадзор территориянай управлениета биллэрэринэн, сири туһаныыга кэ-

һиилэри сэрэтэр сыалтан тыа хаһаайыстыбыгар туттуллар сирдэргэ сыыс оту уонна маһы-талаҕы ыраастыылларыгар, туһааннаах сири туһанааччылар ирдэбиллэри булгуччу тутуһалларын ирдиир. Ыйыллыбыт дьаһаллары толорбот түгэннэригэр, административнай миэрэлэр тут-

тулаллар.

Тыа хаһаайыстыбатын сиригэр туһаныыга эппиэтинэстээхтик сыһыаннаһарга, сири-оту, оту-талаҕы ыраастаан, сөптөөхтүк туһаналларын туһааннаах Сулуупа ирдиир.

Россельхознадзор
управлениетын
пресс-сулууспата

Олоххо кынаттаабыт оскуолабытын иһирэх махталынан ахтабыт

Биһиэхэ суруйаллар. Сааһыран истэхпит аайы, оскуолатаабы кэмнэрбит күндүтүйэн иһэргэ дылылар

Дьыэтээҥи альбоммун хасыһа турдахпына, быһыттан боростуой бэйэтэ өлбөөдүйэн эрэр оскуолатаабы уопсай түспүт хаартыскабыт түһэн кэллэ.

Хаартыскаа эдэр-сэнэх турар табаарыстарбыттан, учууталларбыттан билигин балаача киһи, хомойуох иһин, биһиги ортобугуттар суохтар. Кинилэр кэрэ мөссүөннэрин, сырдык ааттарын өйдөөн-санаан ааһыабын. Элбэх көлүөнэ ыччаты үөрэтэн, иитэн, кынат үүннэрэн көтүппүт Кытаанахпыт оччотооҕу аҕыс кылаастаах оскуолатын 1966 сыллаахха икки кылааһынан 38 оҕо ситиһилээхтик үөрэнэн бүтэрэн, салгыы сорохтор Сылан, Чурапчы орто оскуолаларыгар, интэринээт-оскуолаларыгар үөрэммиттэрэ. Сорохтор Дьокуускай куоракка ГПТУ-ларга үөрэнэ барбыттара, колхуоска, сопхуоска үлэли хаалбыттара. Онон бары үрүө-тараа тарҕаспыппыт.

2014 сыллаахха Кытаанах оскуолата 100 сыллаах үбүлүүн үөрүүлээхтик бэлиттээбитэ. Бары билэрбит курдук, оскуолабыт улууска бүтүүн үөрэхтээһин сайдытыгар кизэн историялаах сүткэн суолтаны ылбыта. Биһиги саҕана оскуола дириэктэринэн үтүөкэннээх, ирдэбиллээх киһи Лука Афанасьевич Дьяконов үлэлээбитэ. Оччолорго биһигини үөрөппит, тон маһы тосту тардар, ириэ-нэх маһы ингэри тардар бөдөн-садан, үтүө-мааны учууталларбыт Конон Михайлович Матвеев, Иннокентий Иннокентьевич Коркин, Василий Васильевич Илларионов, Николай Иннокентьевич Новгородов, Егор Дмитриевич Новгородов

этилер. Географияҕа үөрөппит Конон Михайлович Матвеев, химияҕа араас уопуттары көрдөрбүт Нина Тихоновна Кириллина уроуктара умнуллубаттар. Алгебра, физика мындырдарыгар үөрөппит Иван Петрович Пономарев, Василий Тимофеевич Лазарев ааттарын өрүү өйдөөн-санаан ылабыт. История, обществознание уроуктарыгар Василий Васильевич Илларионов буола турар олохтон холобурдаан туран быһаарарын умсугуйа истэрбит. Саха тылын кэрэтигэр сирдээбит Татьяна Степановна Кононова диригник хорутан үөрэтэрэ. Кылааспыт салайааччытын үтүө-холку майгылаах Василий Тимофеевич Лазарев биһиги олус ытыктыырбыт. Нуучча тылыгар, литературатыгар Иннокентий Иннокентьевич Коркин уонна Николай Иннокентьевич Новгородов үөрөппиттэрэ. Кинилэртэн аан бастаан Пушкин, Толстой, Лермонтов ааттарын истибиппит, айымньыларын билсибиппит, хоһооннорун нойосуус үөрөппиппит. Уруһуй, ыраастык суруйуу уроуктарыгар быстах кэмнэ Аполлон Афанасьевич Федоров үөрөппиттэ. Барахсан күлүн-үөрүн, оонньоон, хаадылаан, үтүө да киһи этэ. Уруогун тиэмэтин кэпсээн быһааран баран, “дело мастера боится, давайте, рисуйте!” – диирэ билигин да кулгаахпытыгар иһиллэр курдук. Ырыа уругар муусука алыптаах дорҕоонун арааран истэргэ үөрөппит учууталбыт Евдокия Васильевна Шадрина, Василий Васильевич Наумов билигин да санаабытыгар тыыннаахтар. Үлэ уруогун хатыламат талааннааҕа Василий Иванович Захаров, физкултуураны оччолорго эдэркээн Николай

Иванович Дьяконов үөрөппиттэрэ. Алын кылаастарга Прасковья Васильевна Яковлева, Анастасия Яковлевна Новгородова, Егор Дмитриевич Новгородов, Христина Кузьминична Ефремова сүрэхтэрин сылааһын бизэрэн үлэлээбиттэрэ. Үөһэ эппитим курдук, биһиги, бастаан, кылааһынан 40-тан тахса оҕо үөрэммиппит. Оччолорго ас-үөл, таҕас-сап дэлэйэ суоҕа. Тулаайах аңаардаахтар, тулаайахтар, интэринээккэ олорон үөрэммиппит. Учууталларбыт үгүстэрэ – эрдьон этилэрэ. Үчүгэй үөрэнээччилэрбит Коля Парфенов, Вася Дьячковская, Ваня Дьяконов, Паша Барахсанова, Таня Матвеева, Ваня Лазарев хонтуруолунан үлэлэрин ким хайа иннинэ бүтэрэн, кылаастан урут тахсалара, сорохтор хоһон-өрөөн билэрбитин начаас суоттуу-билэ охсоллоро. Кинилэр биһигини өрүү көбүлүүллэрэ, көмө буолаллара. Ол эрэри, сорохторбут орто оскуола кэнниттэн салгыы үөрэммэтэхтэрэ – дойдуларыгар Килэнкигэ сопхуоска үлэли хаалбыттара. Оччолорго сопхуоска, хотонго үлэһит тийбэт буолан, үөрүүнэн ылалара. Оскуолабытыгар төһүннэххэ, октябренок, пионер, комсомолец буоланнар, ол иитинэн бары ытыллар кылаас, оскуола дьаһалларыгар кыттыыны ыларбыт. Уруокпуттар толору бэлэмнээх кэлэрбит, уус-уран литератураны ааҕарбыт. Оччолорго аҕыс кылаастаах оскуоланы бүтэрэргэр экссэмэн туттарарын. Экссэмэннэр чугаһаатарына, долгуйан туран бэлэмнэнэрин. Билигин санаан сөҕөбүн ээ – интэринээккэ олорон, саас сарсыарда 5 чааска туран уроук ааҕарбыт, суоттуурбут. Маны таһынан, уус-уран са-

модельноско, спортсменнар оскуола чизһин оройуон күрэхтэһиллэригэр ситиһилээхтик көмүскүүрбүт. Иллэн кэммитин таһырдыа салгынгна, Килэнки аллараа өттүгэр биһир былаһаакаа кириэн мээчиктээн, лапта-лаан, бэлисэпизтээн, сүүрэн-көтөн атаарарбыт.

Күһүн хортуоска хостооһунугар, саас оскуола интэринээт оһохто-ругар оттук маһы бэлэмнээһингэ оскуола үрдүнэн күргүөмнээх су-буотунньуктар буолаллара. Приш-кольнай учаастакка – тыыннаах мүн-нукка учаратынан үлэлиирбит, көрөр-бүт-истэрбит. Ол да иһин үлэҕэ-хам-наска бэлэмнээх улахан олоххо үк-тэммиппит.

Үгүспүт норуот хаһаайыстыбатын араас салааларыгар ситиһилээхтик үлэлээн, бочуоттаах үлэһит, РСФСР, РФ туйгуннара, анал бэлиэ хаһаайыннара буола үүммүттэрэ. Кэргэнни Анна Дмитриевна уонна Прокопий Прокопьевич улууска биһир бастакынан улахан бааһынай хаһаайыстыбаны тэринэн, таһаарылаахтык үлэлээбиттэ-

рэ. Василий Васильевич Владимиров Новосибирскайдаагы сибээс үрдүкү үөрэһин бүтэрэн, сааһын тухары сибээскэ үлэлээн, билигин Дьокуускай куоракка бочуоттаах сынньаланна олоҕор. Степан Петрович Оконешников Омскайдаагы милииссийэ үрдүк үөрэһин бүтэрэн, холобунай ирдэбилгэ үлэлээн, Милииссийэ майора үрдүк ааты ылан, Чурапчыга олоҕор. Татьяна Кононовна Матвеева СГУ-ну бүтэрэн, РСФСР үөрэҕириитин туйгуна, “Учууталлар учууталлара” бэлиэ туһааннааҕа буолар. Прасковья Петровна Беляева (Барахсанова) Ленинградтаагы Герцен аатынан пединституту бүтэрэн, олоҕун үүнэр көлүөнэни иити-гэ анаабыта. Иван Михайлович Лазарев СГУ географическай факультетын кэтэхтэн үөрэнэн бүтэрэн, төрөөбүт Кытаана-гар учууталынан, олохтоох дьа-һалтаа сир исписэлиһинэн үлэлээбитэ, нуучча дуобатыгар маастарга хандьыдаат, Дьо-куускай куоракка олоҕор. Анастасия Васильевна Каженкина – Дьокуускайга мусукаалынай оскуола преподавателэ. Бу испиһэҥи төһө баҕарар салгыа-ха сөп. Биһиги Кытаанах аҕыс кылаастаах оскуолатын бүтэр-биппит быйыл 60 сыла туолар. Үөрэнэн-үлэлээн, киһи буол-буппуттар, уопсастыбаа он-нубутун булбуппуттар үөрөппит учууталларбыт барахсаттар үтүөлэрэ-өҥөлөрө улахан. Үөрэммит оскуолабыт сааһыран истэхпит аайы, санаабытыгар, күндүтүйэн, кизэргэйдэн, тупсан иһэргэ дылы. Онон оскуола-быт үйэттэн-үйэҕэ тупса, албан аатыра турдун!

Былатыан Куоркун.

Суоппар, болҕой!

Арыгы иһэн баран уруулга олоруу – иэдээн төрдө

Тырааныспары арыгы испит туруктаах ыта сылдыар дьон ахсаана аччаабат. Манньык буруйунан аабыллар мизэрлэр күүһүрбүттэрин да иһин, арыгы иһэн баран уруулга олорор дьон син биһир баар.

Чурапчы улуугар 2026 сыл бастакы кыбаарталыгар 14 арыгы испит туруктаах суоппар тырааныспар сириэстибэни ыта сылдыар, ГАИ иниспизтэрдэригэр тутулан, эппизтинэскэ тардыллыбыт. 2025 сыл түмүгүнэн 99 суоппар эппизтинэскэ тардыллы-быта, 2024 сылга буруйу онгортон, 94 суоппар административнай

эппизтинэскэ тардыллыбыт.

Арыгы испит туруктаах тырааныспар ыта сылдыаы иһин административнай эппизтинэ-кэ тардыллыбыт киһи, иккистээн арыгы иһэн баран тырааныспар ытаабына, кини РФ Холуобунай Кодексын 264.1 ыстатыйатынан холуобунай эппизтинэскэ тардыллар.

Россия ИДМ Чурапчы улуугар отделын дознание бөлөбүнэн 2026 сыл үс ыйын түмүгүнэн РФ ХК 264.1 ыстатыйатынан (иккис төгүлүн арыгы испит туруктаах тырааныспар сириэстибэтин ыта сылдыаы иһин) 3 киһиэхэ холу-бунай дьыала көбүтүлүннэ. Итин-

ник буруйу онгоруу иһин 2025 сылга 6 киһи холуобунай эппиз-тинэскэ тардыллыбыта, 2024 сыл-лаахха – 15 киһи, 2023 сыллаахха – 14 киһи.

РФ ХК 104.1 ыстатыйатыгар олобуран, иккис төгүлүн арыгы испит туруктаах тырааныспары ытыы иһин буруйданар киһи тырааныспара судаарыстыба ту-хугар былдьанар.

Ол курдук, РФ ХК 264.1 ыстаты-йатынан быйыл көбүтүлүбүт 3 холуобунай дьыалаттан 1 дьыала Чурапчы оройуоннаабы сууту-нан көрүллэн бүтэн, гр.П буруй-даабынан билинилиннэ уонна тырааныспара судаарыстыба ту-

хугар былдьанна, 2 холуобунай дьыала суут көрүүтүгэр сылдыар, 2025 сыллаахха 5 тырааныспар сириэстибэтэ судаарыстыба ту-хугар былдьаммыта.

РФ ХК 264.1 ыстатыйтын таһы-нан РФ ХК 264.2 (административ-най эппизтинэскэ тардыллыбыт уонна тырааныспар ытар бы-рааба быстыбыт киһи АБК 12.9 ыстатыйатын 4, 5 чаастарынан эбэтэр 12.15 ыстатыйатын 4 чааһы-нан көрүллэр суол быраабылатын кэһиитэ) уонна 264.3 (тырааныс-пар ытар бырааба быстыбыт эбэтэр суол саахалын онгортон сууттамыт киһи иккис төгүлүн тырааныспары ытыыта) ыстаты-

йаларынан буруйдаабынан аабы-лыннабына, тырааныспара эмиэ судаарыстыба туһугар былдьанар.

Суол быраабылатын кэһимэҥ, дьон олоҕор кутталы үөскэтимэҥ, арыгы испит туруктаах уруул-га олоруман, өскөтүн кэһии та-һаарар түгэн-тигитигэр тырааныс-паргыт сириэстибэтэ былдьаныан сөп, ону өйдөөҥ.

Ю.П. Посельская,
Россия ИДМ Чурапчы улуугу-
гар отделын дознание бөлөбүн
начаалынньыга.

Сырдык мөссүөнүн өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр мэлдьи тыыннаах...

Бу орто дойдуга киһи олордоруна олоһор, сырытабына сылыдыр. Дьылба хаан онгоһуута диэн соробор олус хабыс, ыарахан...

Күндүтүк саныыр тапталлаах кэргэним, аҕабыт, оҕом, бырааппыт, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо **Кондратьев Афанасий Афанасьевич** ыалдьан, күн сириттэн букатыннаахтык барбыта бу дьыл, муус устар 25 күнүгэр 40 хонуга туолар.

Биһиги Афонябыт 1984 сыллаахха, бэс ыйын 29 күнүгэр Горнай оройуонун Бэрдьигэстээбэр күн сирин көрбүтэ. Ити сыл, Мария Николаевна уонна Афанасий Николаевич Кондратьевтар дьиз кэргэн аҕаларынан аймахтарыттан кырачаан аҕыйах хонуктаах оҕону иитэ ылбыттара. Аҕатын аатынан Афоня диэн ааттаабыттара.

Оҕоттон дьолломмут эдэр ыал иллээхтик, ньыр-бааччы олоһорбута. Күннэрэ-ыйдара кырачаан Афоняттан эрэ тахсара. Уолчаан бастакы хардыылары, саҕаран-ингэрэн чуопчаарыта ийэлээх аҕатын сүрэхтэрин үөрдэрэ.

Нус-хас эйгэлээх дьиз кэргэн-нэ, эмискэ халлаанга этинг эпипитини, соһумар, ыар сурах кэлбитэ... Тапталлаах аҕалара айанга саахалга түбэһэн, Афоня баарасуоҕа үс саастааҕар күн сириттэн күрэммитэ... Мария Николаевна уолунаан эмискэ тулайахсыа түспүттэрэ, ол кэмгэ көмө буолан эбэлэрэ Анна Егоровна Башарина уонна Мария балта Светлана Николаевна Афоняны иитиһэн, көрөн-хараһан улахан тирэх буолбута.

Чоҕулуччу көрбүт Афоня 1991 сыллаахха сэттэ сааһын томточчу туолан, Чурапчы оскуолатыгар үөрэнэ кирибитэ. Ийэлээх эдьий-йэ, үлэ-хамнас дьонно буолан, Афоняны үксүн эбэтэ Анна Егоровна көрөрө. Кини эбэтин олус тап-

тыыра, ону таһынан ийэтин балта Светлана Николаевна үлэтин быһыыгар эмиз оҕотун кэриэтэ тапталынан угуттаан, үөрэтэн-такайан тэнгэ көрсүбүтэ. Афоня эдьийин мааныта этэ.

Үөрэбэр үчүгэй буолан ситиһилээхтик үөрэнэн, кылаасан кылааска тахсан испитэ. Кыра эрдэбиттэн ыраас-чэнчис, сытыы-хотуу уол этэ. Тохсус кылаасан Уус-Алдан Найахатыгар учуутал эдьийин Анна Николаевнаны кытта кэпсэтэн, Найахы оскуолатыгар үөрэнэ барбыта. Кылааһыгар лидер этэ. Бары тэрээһин-нэргэ көхтөөхтүк кыттара. 11-с кылааска үөрэнэ сылдьан, бэйэни салайыныы күнүгэр дириэктэри солбуйар чыэскэ тиксибитэ. Мас тардыһыы көрүгэр сөбүлээн дьарыктанан, оскуола спартакиада-тыгар 2-с миэстэ буолбута. 2002 сыллаахха оскуоланы бүтэрбитэ.

Олох диэн-көнө хонууну туорааһын буолбатах – очурдаах-чочурдаах, түһүлээх-тахсылаах... Олоххо кэлбит ытык аналын толорон, Афоня 2003 сылга ыал буолар, утуу-субуу икки оҕолоһолор. Ити кэмгэ Чурапчы балыһатыгар суоппарынан үлэтиир. Ол эрэри, эмискэ ыараханлык ыалдьан, куорат балыһатыгар киирэн, үс сыл кэрингэ эмтэнэр. Кэм ама буолан, үгүрө ыһыһы-тыһан, үлэ үөһүгэр түһэр. Афоня айылбаттан барыга-бары олус дьобурдаах этэ – сатабыллаах мындыр өйдөөҕө-санаалааҕа, бары үлэттэн толлон турбат көнө, туруору майгылааҕа, кэскиллээхтик анааран көрөр толкуйдааҕа. Чурапчыга бырабыллыбыт эргэ аروحнай тутууну арендаҕа ылан онгостон, улахан гарааһы үлэбэ киллэрбитэ. Онтуката кэнгээн, тупсан, сайдан, билигин "Хатан" диэн улахан тэрилтэ буолан табыста.

Кэлин иккис кэргэнин дойдутугар – Нам I-кы Хомустааҕар

көһөн тийээн олоһорбута. Онно эмиз рационализатор быһыытынан таһаарылаахтык үлэлээн, дьон-сэргэ ытыктабылын ылбыта. Ол курдук, 2014с. биригээдэ тэринэн, түөрт кыбартыралаах дьизни тутан олоххо киллэрбитэ. Ол кэннэ "Комфорт" диэн тэрилтэни арыһан, уопсай дьизлэри өрөмүөннээбитэ. Ону таһынан өссө дэриэбинэлэр суолларыгар кумах кутан, гравийдаан биллэ түспарбыта. Үлэлэбэтэ ырааппыт баанньыгы өрөмүөннээн үлэбэ киллэрбитэ. Улууска, нэһилиэккэ сыбаалка үлэтин ылынан, сүрдээх таһаарылаахтык үлэлэбэтэ, улуус киинигэр бастакы ЖБО котлованын онгортон үлэлэпитэ. Ону таһынан I-кы Хомустаах дьаһалтатыгар сүбэһитинэн үлэлэбэтэ. Элбэх бырагыраамалар олоххо кирииллэригэр үлэлэспитэ. Ол курдук толору хааччылыыны киллэри, ыччат министриэтибэлэрин, тыа сиригэр дьизлээһин бырагыраамаларыгар, ППМИ, КРСТ курдук бырагыраамаларга үлэлэһэн, нэһилиэк сайдыытыгар тус кылаатын киллэрситэ. Ону билигин нэһилиэк дьонно иһирэх махталынан ахталлар. Онон Афанасий Афанасьевич тэрээһиннээх, ситиһилээх үлэтинэн, дьонго-сэргэбэ истинг сыһыанынан нэһилиэк олохтоохторун кутун туппута, дириг ытыктабылы ылбыта. Ону Нам улуһун баһылыгыттан, нэһилиэк баһылыгыттан туппут бочуотунай грамоталара, махтал суруктара туоһулууллар.

Ол эрэри дьылба, олох киһини араастаан эрийэр-мускуйар... Кэргэнттэн туга да суох, турар бэйэтэ араһан дойдутугар кэлэр.

2016 сыллаахха Полина Егоровна Тарбахованы көрсөн, иллээхтик бииргэ олоһоллор. Холбоон, үс оҕону көрөллөр. Уһаабылаах дьиз-уот тэринэн,

тиэһиникэ ылынан, быр-бааччы олоһоллор. Өссө да инники былааннара киэнэ этэ. Афоня Чурапчытыгар кэлэн үлэтэ-хамнаһа эбии кэнгир. Ол курдук буурдаах, кырааннаах тыраахтары баһылаан, мэлдьи ыңгырыга сылдьан үлэтиир-хамсыыр. Сатабыллаах, толоругас үлэһити таба көрөн, сыаналаан, нэһилиэк дьонун ытыктабылын ылар. Ол сылдьан, эдэр крановщиктары үөрэтэр, практикалыыр. 2018 сыллаахтан "Сахастройгрупп" диэн Иван Петрович Федулов тэрилтэтигэр крановщиктынан энкилэ суох үлэлээн, Чурапчы нэһилиэгэр биэстии этээстээх дьизлэри олоххо киирэллэригэр дьонун кылаатын киллэрсэр. Үрдүк таһаарылаах үлэтин иһин, улуус баһылыгын Бочуоттаах грамотатынан бэлиэтэнэр. Аны улууспут атын нэһиликтэригэр – Хадаарга, Болугурга о.д.а. нэһиликтэргэ, кини сыралаах үлэтин түмүгэр, таас туутулар кэмигэр үлэбэ кириэллэр.

Ону таһынан ыаллыы Таатта улуһугар Ытык Күөлгэ этээстээх дьизни, Чөркөөххө элбэх функциялаах таас кулубу киллэриигэ улахан төһүү буолар. Өймөкөөн, Томпо улуустарыгар эмиз биирдии ый курдук таас дьизлэри тууга баран үлэлээн кэлбитэ.

Бииргэ алтыспыт доһотторо Петр Петрович Архипов, Юсуп Иосифович Далиев наада буолла да, үлэбэ ыңгыран, ботуччу хамнас төлөөн кыраанга, буурдааһына үлэлэтэллэрэ. Афоняны олох эрэнэллэрэ, итэбэйэллэрэ. Бэйэ-бэйэлэрин улаханлык өйө-һөллөрө.

Барытыгар сатабыллаах, кириилээх-тахсылаах, олохтоох тыллаах, мындыр өйдөөх, уопсай тылы дьону кытта түргэнник булар, сымнаҕас, сайаҕас майгылаах Афоняны бары сөбүлүүллэрэ. Наһаа элбэх доһордооҕо-атас-

тааҕа. Олус ытыктыыллара.

Ити курдук үлэ үгэнигэр сылдьан, урукку ыарыта көбөн, онно эбии, ковидка хаптара сылдыбыта таайан, ыар ыарыы хам ылбыта. Кини ыараханлык ыалдыбытын, өрүттүү суоһун эрдэттэн өйдөөбүтэ уонна олоһун хайдах баарынан олоһорго дьулспута. Төһө кыайарынан, сатыырынан барыларыгар сүбэ-лии-амалы, көмөлөһө сылдьара. Ийэлээх эдьийин көрдөһүүлэрин ылынан, көмө-тирэх буола сатыыра.

Афоня олох кэрэтин биллэрбит тапталлаах кэргэнин Полинатын, сырдык тыына быстыар диэри, аатын ааттаан ыңгыра сытаахтаабыта...

Биһиги Афонябыт, чоҕулуччу көрөн аны хаһан да киирэн кэлбэккин билэбит... Таптыыр кэргэн-ин, оҕолоргон, күндү ийэбин, таптыыр эдьийдэргин сыллаабаккын...

Ол эрэри, эн сырдык мөссүөнүгү куруук сүрэхпитигэр тыыннаах буолуоҕа...

Кэргэнэ Полина Егоровна, оҕолоро, ийэтэ Мария Николаевна, эдьийдэрэ – Светлана Николаевна, Анна Николаевна, убайа Егор Николаевич уонна чугас аймахтара.

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

► Мотрена Николаевна Филиппова аатыгар улуустааҕы социальнай харалта управлениетыттан бэриллбит "Элбэх оҕолоох дьиз кэргэн" дастабырыанна сүппүтүнэн, дьинэ суоһунан аабыллар.

► Алексей Трофимович Кириллов аатыгар 2002 сыллаахха бэриллбит Улахан Күөл оскуолатын бүтэрбитин туоһулуур аттестат сүппүтүнэн, дьинэ суоһунан аабыллар.

КУТУРҔАН

Болугур нэһилиэгин олохтооҕо, өр сылларга бэтэринээр-биэлсэринэн үлэлэбит биир идэлээхпит **САЗОНОВ Василий Васильевич** бу дьыл, муус устар 17 күнүгэр ыараханлык ыалдьан олохтон туораабытынан, чугас дьонугар, оҕолоругар, кэргэнигэр дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит. **Улуустааҕы бэтэринээрэ управлениетын кэлэктибэ уонна бэтэрээннэрэ.**

Инфографика

ОПАСНОСТИ ВЕСЕННЕГО ЛЬДА

Опасные места водоемов

СПАСАТЕЛЬНЫЕ ПРЕДМЕТЫ

- доска
- большая ветка
- лестница
- багор
- веревка с узлами
- связанные шарфы или ремни

Что делать в экстренной ситуации

Не поддавайтесь панике! Берегите силы. Наползайте на лед с широко расставленными руками. Делайте несколько попыток

© ИНФОГРАФИКА ИНТЕРНИЭТ СИТИМИТТЭН ЫЛЫЛЫННА. <https://kalininski.news/6216>

"САНА ОЛОХ"
хаһыат

Кылаабынай
эрэдэктэр
ГОРХОВА
Людмила
Владимировна

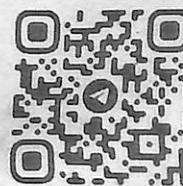
Тэрийэччиһэр: СӨ Бырабылталыстыбата, Саха Өрөспүүбүлүкэтин "Сахабэчээт" Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтэ.
Таһаарааччы: СӨ "Сахабэчээт" ТАУ
Таһаарааччы аадырыһа: 677000, Дьокуускай к., Орджоникидзе уул. 31, 124 каб. төл./факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhabecheat@mail.ru. Российскай Федерация Роскомнадзор СӨ салалтатыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр регистрацияламмыт нүмүрү – ПИ №ТУ/14-00559.

Эрдээксийэ аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., П.П.Инигин аат. уул., 26 а. Төлөпүүннэрбит: эрдээктэр – 41-332, отделлар – 41-265. E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru, telegram: @sanaoloh

Ааптар сурутар этилэр санаа редакция позициятыгар мэлдьи сөптүбүгэр буолбатах. Сурукка ыйылар чачылар кырдыктаахтарыгар эпипитини ааптар тус бэйэтэ сүтэр.

Индекс: ПИ964. Бэчээккэ сакаас № 15 (12045). Кээмэйэ 2 бл. Ахсаана 770. Хаһыат сыаната 26 солк. Хаһыат нэдиэлэбэ биридэ: бээтинсэбэ тахсар.

Хаһыат 23.04.2026 с. бэчээккэ бэрилиннэ, 24.04.2026 с. табыста. "Сахабэчээт" Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтин "Сана олох" хаһыат эрдээксийэтигэр бэчээттэннэ.

@SANAOLON